

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: публична защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“.

Рецензент: проф. Румяна Николаева Нейкова, доктор по икономика, Висше училище по застраховане и финанси – София.

Тема на дисертационния труд: „Възможности за повишаване на конкурентоспособността на продукта на млекопреработвателните предприятия в Гърция“

Автор на дисертационния труд: Йоанна Георгиос Димитраки

Научен ръководител: доц. д-р Милена Филипова

Основание за представяне на рецензията: Заповед № 2604/11.10.2017 г. на Ректора на ЮЗУ, гр. Благоевград за участие в научно жури.

Представената дисертация и пакета от необходимите официални документи са правомерно оформени и изискванията по разкриване на процедурата са спазени.

1. Кратки биографични данни на докторантката

Авторката на представения дисертационен труд Йоанна Георгиос Димитраки е гъркиня, която е избрала да разработи и защити докторат в България. Тя е зачислена като докторант със Заповед № 1694/02.07.2014 г. за срок от три години в катедра „Мениджмънт и маркетинг“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград. Изследваните проблеми в дисертацията са в областта на конкуренцията на млекопреработвателните предприятия.

Докторантката е получила бакалавърска степен – технолог-агроном, от Технологичния образователен институт на Западна Македония (филиал на университета във Флорина), магистърска степен по стопанско управление с грамота от Кингстънския университет Лондон (филиал на университета в Гърция) и втора магистърска степен по бизнес администрация в същия университет.

Докторантката владее английски, руски и български език, притежава чувство за отговорност и умения за работа в екип и за организиране и координиране на административна работа. Владееенето на трите езика ѝ позволява да следи международната литература и да пренася иновационни

знания в тази област, както и да адаптира добрите мениджърски практики на другите европейски държави към реалността в системата на млекопреработвателните предприятия в Гърция. Тя има трудов стаж в областта на маркетинга и банковото дело.

В подкрепа на своите изследвания и като израз на публичност на идеите за повишаване на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия в Гърция, докторантката представя 7 публикации, от които 5 самостоятелни и 2 в съавторство. Те са публикувани в легитимни списания и сборници от научни конференции след оценка от рецензенти и редакционни колегии.

2. *Обща характеристика на дисертационния труд*

Дисертационният труд на тема „Възможности за повишаване на конкурентоспособността на продукта на млекопреработвателните предприятия в Гърция“ е обсъден на Катедрен съвет на катедра „Мениджмънт и маркетинг“ в ЮЗУ „Неофит Рилски“, гр. Благоевград (Протокол № 10/20.09.2017 г. за разкриване на процедура по защита на дисертационната работа). Процедурата за публична защита е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски"..

Дисертационният труд, автореферата, справката за приносите и научните публикации, свързани с дисертацията са резултат от самостоятелна научна работа на докторантката. Те са доказателство за нейните усилия да анализира съвременното състояние на млекопреработващата промишленост в Гърция, да изследва потребителския избор на млечни продукти в Гърция, да направи оценка на конкурентоспособността на продукта на гръцките млекопреработвателни предприятия и да предложи насоки за нейното подобряване.

Дисертационният труд е в обем от 246 страници, в които са включени увод, изложение в три глави, заключение, списък с използваната литература и 3 приложения. Основният текст е илюстриран от 51 таблици, 94 фигури и 9 графики, а приложенията, съответно с 115 таблици и 8 фигури.

Структурата на дисертационният труд е издържана в духа на сериозно научно изследване, с добре обоснована логика, последователност и връзка между разглежданите проблеми. Тя е подчинена на идеята за повишаване

конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия в Северна Гърция, като се отчитат предпочитанията на потребителите.

Актуалността на темата на дисертацията се определя от няколко фактора:

- високият относителен дял на млекопреработващата промишленост в общия обем на хранителната промишленост в Гърция;
- нарастващата вътрешна и външна конкуренция на млечни продукти;
- липсата на достатъчно изследвания в областта на конкурентоспособността на млекопреработвателната промишленост и търсене на адекватни методи и подходи за повишаване на нейната конкурентоспособност.

Още в началото на дисертационния труд, авторката прави сполучливо разграничаване на обекта и предмета на изследването - посочва се, че **обекта** е конкурентоспособността на продукта, а **предмета** – оценяването на връзката между конкурентоспособността и потребителския избор на млечни продукти.

Основната цел, която си поставя докторантката и от която се ръководи в настоящото изследване, е да се проучи и анализира връзката между конкурентоспособността и потребителския избор на млечни продукти, като се изследва и оцени нейното влияние върху този избор и се предложи адекватен модел за повишаване на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия. За постигане на посочената цел, авторката сполучливо дефинира седем основни задачи, които трябва да получат отговори в процеса на изследването. Тяхното решаване определя логиката на изследователската работа на докторанта, както по отношение на теоретическите, така и по отношение на приложните изследвания.

Методологията на изследването се гради върху богатата съвкупност от методи и подходи, които взаимно се допълват, за да се постигне необходимата задълбоченост и пълнота на изследователската работа, както в теоретичен, така и по отношение на практико-приложния аспект. За решаване на сложните комплексни проблеми на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия, докторантката сполучливо е използвала комбинация от метод на анализ и синтез, метод на наблюдението, метод на индукция и дедукция, контент анализ, органолептичен подход, метод на експертната оценка, статистически методи, интуитивен и системен подход.

Използваната съвкупност от подходи и методи и систематизираните емпирични данни са позволили на авторката да проведе задълбочено

научно изследване и да аргументира и обоснове изводите и предложенията за оценка на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия и нейното повишаване чрез създаване на потребителска удовлетвореност към продукта.

Информационното осигуряване се базира на информация от специализирани литературни източници (общо 94 броя на български, гръцки, руски и английски), посочени в литературната справка, от Гръцкия статистически институт, от Гръцката надзорна организация за месо и млечни продукти, данни от Министерството на селскостопанското развитие и храните в Гърция и др.. Докторантката показва много добро познаване на националните и европейски документи в областта на млекопреработването и търговията с млечни продукти.

Важен информационен ресурс е осигурен от организираното и проведено от докторантката анкетно проучване и експертната помощ на изявени специалисти от млекопреработвателния бранш.

Литературните източници са ползвани добросъвестно и коректно, чрез съответния начин на цитиране.

При разработването на дисертацията не е използвана класифицирана информация.

Авторката на дисертационния труд посочва и ограниченията, в чиято рамка е извършено изследването. Те са следните:

- изследването се отнася само за потреблението на млечни продукти на Гръцкия пазар и конкретен продукт за цедено кисело мляко 200 гр. ;
- в наблюдението и изследването са включени седем гръцки индустриални компании от градове от Северна Гърция.

3. Преценка на съдържанието и основни резултати от дисертационното изследване

В представения за рецензиране дисертационен труд са спазени всички изисквания към научно-приложните изследвания, в следствие на което са постигнати конкретни резултати.

В увода докторантката разглежда актуалността на проблемите за конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия, формулирана е докторската теза, обекта и предмета на дисертацията, целта и основните задачи, методологията и информационното осигуряване на изследването, посочени са ограниченията, при които то е извършено.

В първа глава задълбочено и подробно се изследват въпросите за състоянието и развитието на млекопреработвателната промишленост в Северна Гърция, представят се основните млекопреработвателни предприятия, като се посочват и пазарните дялове, които заемат техните млечни продукти; коментира се правното регламентиране на тяхната дейност и информираността на потребителите за качеството на млечните продукти; отделя се внимание на структурата на пазара на млечни продукти, в т.ч. и на вноса и износа, както и на индекса на конкурентоспособността на млечните продукти в Гърция.

В резултат на извършените изследвания в първата глава, авторката стига до следните по-важни изводи:

- млечните продукти са основен хранителен продукт в Гърция и главните фактори, определящи търсенето и потреблението им са качеството, цената и разполагаемия доход на потребителите;

- в Гърция има строга законова рамка и регламенти за качеството на млякото, за производството на млечни продукти, за съхраняването на готовата продукция, за търговията с млечни продукти и др.;

- нивото за информираност на потребителите на млечните изделия се повишава, като се изисква задължително върху тяхната опаковка да има информация за произхода на суровото мляко, за производителя им, за съдържанието на масленост, за начина на съхранение и др..

Във втората глава е изяснена връзката между конкурентоспособността на продукта и потребителския избор на млечни продукти. Анализирани са факторите, влияещи върху потребителския избор на млечни продукти. В тази глава авторката на дисертационния труд прави изследване на потребителския избор на млечни продукти в градовете Лариса, Серес, Килкис и Солун. Осъществява също сравнителен анализ на потребителския избор на млечни продукти за изследваните градове в северна Гърция.

В резултат на извършените изследвания във втора глава, авторката стига до следните по-важни изводи:

- конкурентоспособността на предприятието е толкова по-висока, колкото по-висока е конкурентоспособността на неговия продукт, който удовлетворява потребностите на потребителите;

- за да се разработи стратегията за позиционирането на продуктите е необходимо да се познава потребителското поведение;

- най-голямо значение за потребителите на цедено кисело мляко имат показателите за вкуса на млякото, дали е продукта е местен, аромата и др., а най-малко значение има цената;

- конкурентоспособността на предприятието се определя като способността навреме да се предложи продукт, удовлетворяващ потребностите на потребителите, в сравнение с предложенията на конкурентите.

В третата глава докторантката прави аргументирана и изчерпателна оценка на конкурентоспособността на продукта на млекопреработвателните предприятия в Гърция, като предлага и методология за оценка по отношение на двата най-важни показателя – качеството на продукта и неговата цена; представени са и изисквания за повишаване на конкурентоспособността, чрез повишаване на потребителската удовлетвореност.

В резултат на извършените изследвания във трета глава, докторантката стига до следните по-важни изводи:

- подобряването на конкурентоспособността се постига преди всичко чрез снижаване на сумарните разходи за производство и реализация, от една страна, и чрез повишаване на полезния ефект от потреблението на продукта – от друга;

- оценката на конкурентоспособността на даден продукт дава възможност да се определи неговото място спрямо аналогични продукти на предприятията конкуренти;

- основната цел на системата за управление на качеството на млечните продукти е да се подпомогне бизнеса, те да придобият най-добрата стойност за своите клиенти, за да се постигне висока рентабилност на предприятието;

- при оценяване на конкурентоспособността на продукта се обхващат всички основни показатели за конкурентоспособност, като се вземе под внимание не само конкретния вид продукт, но и системите и комплексите, в които той се използва;

- разработен е модел за повишаване на конкурентоспособността, чрез създаване на потребителска удовлетвореност към продукта, който обхваща: млекопреработвателно предприятие – млечен продукт – удовлетвореност (неудовлетвореност) от продукта - подобряване на характеристиките на продукта – лоялност към продукта – конкурентоспособност на продукта.

В заключението се прави обобщение на извършеното изследване, като се подчертава че конкурентоспособността на продукта на млекопреработвателните предприятия в Гърция е свързана с потребителския избор, комплексната система за оценката на конкурентоспособността на млечните продукти и модела за създаване на потребителска удовлетвореност.

Въз основа на резултатите от извършеното проучване, докторантката очертава възможни бъдещи насоки на изследванията в областта на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия.

4. Оценка на съответствието между автореферата и дисертационния труд

Представеният автореферат е в обем от 37 стандартни страници. Той дава представа в обобщен, синтезиран вид за съдържанието на дисертационния труд. В него са отразени накратко съдържанието на дисертацията, тезата, обекта, предмета и методологията на научното изследване, обобщените крайни резултати, изводи и предложения. Към автореферата са представени Справка за приносите от изследването и Списък с авторските публикации по темата на дисертацията.

5. Характеристика и оценка на приносите в дисертационния труд

Още в увода ясно и точно са дефинирани изходните позиции на авторката, основната теза, целта и задачите, предмета и обекта на изследването. Това дава възможност тя да следва логически заданието и по пътя на верификацията поетапно да постига определени резултати, които са предпоставка за следващите изследователски стъпки.

В справката за приносите, приложена към автореферата, докторантката е посочила пет приноса, без да ги структурира според обичайната класификация на научни и научно-приложни. Потвърждавам наличието на тези приноси в дисертационната работа, но считам, че те трябва да бъдат структурирани в две групи: приноси, свързани с обогатяване на научните изследвания в областта на конкурентоспособността на млекопреработвателни предприятия и приноси с приложен характер, които имат значение за повишаване на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия.

Дисертационният труд има ясно изразен изследователски и практико-приложен характер.

6. Публикации и участие в научни форуми

Авторката на дисертационния труд представя списък и ксерокопия със седем публикации, от които 5 самостоятелни и две в съавторство.

В тях са отразени съществени моменти от изследваните проблеми в дисертацията, както в теоретичен, така и в приложен аспект.

Като важни постижения, отразени в публикациите на докторантката трябва да се отбележат следните:

Първо. Задълбочено изследване и дефиниране на настоящите проблеми на състоянието и развитието на млекопреработващата промишленост в Гърция.

Второ. Обстоен анализ на потребителския избор за постигане на конкурентоспособност на млечните продукти чрез повишаване на потребителската удовлетвореност от млечните продукти.

Трето. Разкриване на резултати, получени от оценката на конкурентоспособността на продукта, които могат да се използват за вземане на стратегически решения за конкурентното поведение на млекопреработвателните предприятия в Северна Гърция.

Четвърто. Подробното и аргументирано дефиниране на методологическите насоки и модел по управление на конкурентоспособността.

Научните доклади и статиите са публикувани в сборници и списания в легитимни издателства. Те отговарят като съдържание, обем и брой на изискването за публичност и популярност на дисертационното изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Рецензията е един сериозен опит за задълбочено изследване на проблемите, свързани с възможностите за подобряване на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия и за оценка на конкурентоспособността на млечните продукти.

С оглед подобряване на по-нататъшната работа на докторантката, могат да се направят някои бележки и препоръки.

Първо. В първата и третата глава има твърде много информация за състоянието на млекопреработващата промишленост в Гърция и за оценката на нейната конкурентоспособност, но липсват обобщаващи изводи.

Второ. В заключението са направени обобщаващи изводи, но не са очертани ясно тенденциите за по-нататъшното развитие на изследванията в областта на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия в Гърция.

Посочените бележки не намаляват достойнствата на разработката и не влияят върху общата положителна оценка на дисертационния труд, като самостоятелно изследване, с доказани научно-приложни приноси.

Въпрос:

Моля, докторантката да отговори на следния въпрос – как се изгражда връзка за комуникация с потребителите и по какъв начин се определя удовлетвореността (неудовлетвореността) на потребителите на млечни продукти?

8. Заключение:

Рецензията на дисертационен труд на тема: „Възможности за повишаване на конкурентоспособността на продукта на млекопреработвателните предприятия в Гърция“, разработана от Йоанна Георгиос Димитракаки напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в ЮЗУ "Неофит Рилски". Изследването представлява определен принос, както за теорията, така и за практиката по управление на конкурентоспособността на млекопреработвателните предприятия. Докторантката има задълбочени познания в тази област и притежава умения да извършва самостоятелни научни изследвания.

В качеството си на рецензент ясно и еднозначно заявявам, че ще гласувам за положително решение, образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (индустрия)“ да бъде присъдена на Йоанна Георгиос Димитракаки .

06.11.2017 г.

София

Рецензент:

(проф. д-р Румяна Нейкова)